ELOISA

Etelä-Savon hyvinvointialue

Alueellinen neuvolasuunnitelma

2027–2029

Etelä-Savon hyvinvointialue ELOISA

Sisällysluettelo

Johdanto 2
1 Perhesuunnitteluneuvola ja kohdunkaulan syövän seulonta 3
1.1 Ehkäisy ja perhesuunnittelu 3
1.2 Kohdunkaulan syövän seulonta 4
2 Äitiysneuvola 4
3.1 Äitiysneuvolan tavoitteet 4
3.2 Raskauden seuranta äitiysneuvolassa 5
3.3 Synnytyksen jälkeinen seuranta 6
3.7 Sikiöseulonnat 7
3.8 Perhevalmennus 7
3 Lastenneuvola 8
3.1 Tavoitteet ja tehtävät 8
3.2 Määräaikaiset ja laajat terveystarkastukset 8
4 Neuvolapalveluiden monialainen yhteistyö 10
5 Toimintaohjelma lasten ja nuorten suun terveydenhuollossa 10
6 Henkilöstö ja osaaminen 11
7 Neuvolapalveluiden palveluverkko 12
8 Toiminnan seuranta ja arviointi 13

Johdanto

Hyvinvointialue laatii valtuustokausittain alueellisen neuvolasuunnitelman neuvolapalveluiden toteuttamiseksi, kehittämiseksi ja seurannaksi. Suunnitelma hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa, ja sitä tarkistetaan tarvittaessa valtuustokauden aikana. Suunnitelma liitetään lastensuojelulain (417/2007) 12 §:n 3 momentin mukaiseen alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Alueellinen neuvolasuunnitelma tukee alueellisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteutumista edistämällä lasten, nuorten ja perheiden terveyttä, hyvinvointia ja varhaista tukea. Suunnitelmien valmistelussa, seurannassa ja arvioinnissa hyödynnetään yhteistä tietopohjaa, jotta lasten, nuorten ja perheiden palveluita voidaan kehittää kokonaisuutena.

Neuvolapalveluiden järjestämistä ohjaavat terveydenhuoltolaki, neuvolapalveluita sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa koskeva valtioneuvoston asetus sekä muu kansallinen lainsäädäntö, ohjaus ja suositukset. Neuvolapalveluiden tavoitteena on edistää lasten, nuorten ja perheiden terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta, tunnistaa tuen tarpeet riittävän varhain sekä varmistaa oikea-aikainen tuki ja palvelut yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Alueellinen neuvolasuunnitelma kuvaa hyvinvointialueen neuvolapalveluiden tavoitteet, palvelujen järjestämisen, toimintamallit sekä monialaisen yhteistyön rakenteet. Suunnitelman tarkoituksena on tukea palveluiden yhdenvertaista toteutumista koko hyvinvointialueella sekä varmistaa palveluiden laatu, vaikuttavuus ja jatkuva kehittäminen. Suunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti ennalta määriteltyjen mittareiden, seuranta- ja arviointitiedon sekä asiakas- ja henkilöstöpalautteen avulla. Seurannan tuloksia hyödynnetään neuvolapalveluiden kehittämisessä ja suunnitelman päivittämisessä valtuustokauden aikana.

Neuvolapalveluiden toteuttamista ohjaavat perhelähtöisyys, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, turvallisuuden vahvistaminen, osallisuuden tukeminen sekä yhdenvertaisuuden edistäminen. Palvelut suunnitellaan ja toteutetaan lasten, nuorten ja perheiden tarpeista lähtien yhteistyössä perheiden ja muiden toimijoiden kanssa. Lähipalveluiden rinnalla hyödynnetään tarkoituksenmukaisesti myös digitaalisia palveluja asiakkaiden tarpeiden mukaisesti. Tavoitteena on tarjota oikea-aikaisia, saavutettavia ja vaikuttavia palveluita koko hyvinvointialueella kansallisen ohjauksen mukaisesti.

1 Perhesuunnitteluneuvola ja kohdunkaulan syövän seulonta

Perhesuunnittelu- ja ehkäisyneuvolan palvelut tukevat seksuaali- ja lisääntymisterveyttä sekä hyvinvointia eri elämäntilanteissa. Palveluiden tavoitteena on edistää hyvinvointia, ehkäistä terveysongelmia sekä tarjota oikea-aikaista neuvontaa, ohjausta ja tukea asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Etelä-Savon hyvinvointialueella perhesuunnittelu- ja ehkäisyneuvolan yhteydessä toteutetaan myös kohdunkaulan syövän seulontoihin liittyviä palveluja.

Ehkäisy- ja perhesuunnitteluneuvolan palveluja tuotetaan neuvoloiden sekä opiskeluterveydenhuollon toimipisteiden yhteydessä. Perhesuunnittelu- ja ehkäisyneuvolat toimivat Juvalla, Kangasniemellä, Mikkelissä, Mäntyharjulla, Ristiinassa, Pieksämäellä, Savonlinnassa ja Kerimäellä. Vastaanotolle voi hakeutua sähköisen ajanvarauksen, chat-palvelun tai puhelinajanvarauksen kautta.

1.1 Ehkäisy ja perhesuunnittelu

Ehkäisy- ja perhesuunnitteluneuvolan tehtävänä on edistää seksuaali- ja lisääntymisterveyttä tarjoamalla asiakaslähtöistä neuvontaa, ohjausta ja palveluja yksilöille ja pareille. Toiminnan tavoitteena on tukea myönteistä seksuaalisuutta, mahdollistaa turvallinen ja tarkoituksenmukainen raskaudenehkäisy sekä ehkäistä seksitauteja, seksuaaliväkivaltaa ja hedelmällisyyttä heikentäviä tekijöitä. Lisäksi neuvolassa annetaan seksuaalisuuteen, parisuhteeseen, sukupuoli- ja seksuaali-identiteettiin sekä muihin seksuaali- ja lisääntymisterveyden kysymyksiin liittyvää neuvontaa.

Palveluun sisältyvät ehkäisyn tarpeen arviointi, terveydentilan ja elämäntilanteen kartoitus, sopivan ehkäisymenetelmän valinta sekä seuranta. Asiakkaalle tarjotaan tietoa eri ehkäisyvaihtoehdoista ja menetelmä valitaan yhteistyössä asiakkaan kanssa hänen yksilölliset tarpeensa huomioiden. Tarvittavat tutkimukset ja näytteenotot toteutetaan voimassa olevien hoitosuositusten mukaisesti. Ehkäisyn seurantakäynnit toteutetaan valtakunnallisten suositusten mukaisesti, ja tarvittaessa asiakas ohjataan lääkärin vastaanotolle tai jatkotutkimuksiin. Alle 25-vuotiaille sekä raskauden keskeytyksen jälkeen tarjotaan maksutonta ehkäisyä hyvinvointialueella voimassa olevien linjausten mukaisesti.

Ehkäisy- ja perhesuunnitteluneuvolassa annetaan neuvontaa ja ohjausta myös raskauden keskeytystä harkitseville sekä suunnitellaan jatkoehkäisyä raskauden keskeytyksen tai keskenmenon jälkeen. Asiakas ohjataan tarvittaessa jatkohoitoon alueellisten toimintamallien mukaisesti. Raskauden keskeytyksen tai keskenmenon kokeneille tarjotaan mahdollisuutta psykososiaaliseen tukeen

1.2 Kohdunkaulan syövän seulonta

Kohdunkaulan syövän seulonnan tavoitteena on ehkäistä kohdunkaulan syöpää ja tunnistaa sen esiasteet varhaisessa vaiheessa. Seulontaan kutsutaan 30–65-vuotiaat naiset viiden vuoden välein.

Kutsun mukana lähetetään esitietolomake ja biopankin suostumuslomake. Mahdolliset jatkotutkimukset ja seurantanäytteet toteutetaan voimassa olevien kansallisten hoitosuositusten mukaisesti.

Joukkotarkastuksessa otetaan kohdunkaulan syövän seulontanäytteet seulontaohjelman mukaisesti. Käynnin yhteydessä voidaan antaa terveysneuvontaa sekä ohjausta terveyttä edistäviin palveluihin yksilöllisen tarpeen mukaan. Tarvittaessa henkilö ohjataan muiden tarvittavien palvelujen piiriin.

Ehkäisy- ja perhesuunnitteluneuvolassa voidaan ottaa myös seulontaohjelman ulkopuolisia irtosolu- ja HPV-näytteitä oireiden tai muun yksilöllisen tarpeen perusteella.

2 Äitiysneuvola

Äitiysneuvolan tehtävänä on tukea raskaana olevan, syntyvän lapsen ja koko perheen terveyttä ja hyvinvointia raskauden aikana sekä synnytyksen jälkeen. Äitiysneuvolan määräaikaistarkastukset toteutetaan kansallisten ohjeiden ja suositusten, kuten NEUKO-tietokannan, sekä alueellisten ohjeiden mukaisesti. Palveluissa huomioidaan perheen yksilölliset tarpeet.

Neuvolan palveluihin kuuluvat terveystarkastukset, raskauteen liittyvät seulonnat, henkilökohtainen ohjaus ja neuvonta, perhevalmennus sekä synnytyksen jälkeinen kotikäynti. Lasta odottavan perheen terveystarkastuksissa on tärkeää tunnistaa perheet, jotka tarvitsevat tavallista enemmän tukea, ohjausta tai neuvontaa. Perheen voimavarojen, hyvinvoinnin ja mahdollisten tuen tarpeiden arvioinnissa hyödynnetään kansallisesti suositeltuja menetelmiä ja arviointivälineitä. Keskusteluilla tuetaan vanhempien keskinäistä vuorovaikutusta sekä vanhemman ja vauvan välisen varhaisen vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteen muodostumista.

3.1 Äitiysneuvolan tavoitteet

- seurataan raskaana olevan ja sikiön terveyttä ja hyvinvointia
- pyritään ehkäisemään ja tunnistamaan mahdollisimman varhain raskauteen liittyviä häiriöitä ja riskitekijöitä
- tuetaan turvallista raskautta, synnytystä ja synnytyksestä palautumista
- annetaan tietoa raskaudesta, synnytyksestä, vauvan hoidosta ja imetyksestä
- tuetaan vanhemmuuteen kasvamista sekä vanhemman ja vauvan varhaisen vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteen muodostumista

- tuetaan vanhempien parisuhdetta ja koko perheen hyvinvointia muuttuvassa elämäntilanteessa
- tunnistetaan perheen voimavaroja, tuen tarpeita ja kuormittavia tekijöitä sekä tarjotaan varhaista tukea ja ohjataan perhe tarvittaessa muiden palveluiden piiriin
- annetaan ohjausta terveellisistä elintavoista, ehkäisystä ja seksuaaliterveydestä
- kerrotaan vertaistuen ja muiden perheille suunnattujen palvelujen mahdollisuuksista
- tehdään yhteistyötä perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalihuollon ja muiden perhettä tukevien toimijoiden kanssa.

Neuvolassa voidaan hoitaa vanhemmuuslain (775/2022) mukaisia vanhemmuuden tunnustamiseen liittyviä tehtäviä voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

3.2 Raskauden seuranta äitiysneuvolassa

Kaikille raskaana oleville tarjotaan 10 määräaikaista neuvolakäyntiä, joista kahdeksan on terveydenhoitajan vastaanottoja ja kaksi lääkärin vastaanottoja. Lisäksi järjestetään yksilöllisen tarpeen mukaisia lisäkäyntejä. Neuvolakäynnit ovat vapaaehtoisia ja asiakkaalle maksuttomia.

Taulukko 1. Terveystarkastukset äitiysneuvolassa.

Raskausviikot	Terveydenhoitajan tarkastus	Laaja terveystarkastus	Lääkärin tarkastus
6–8	Kyllä	-	-
8–10	Kyllä	-	-
13–18	-	Kyllä	-
22–24	Kyllä	-	-
26–28	-	-	Kyllä
30–32	Kyllä	-	-
35–36	-	-	Kyllä
37	Kyllä	-	-
39	Kyllä	-	-
41	Kyllä	-	-

Äitiysneuvolan määräaikaisilla käynneillä seurataan raskaana olevan, sikiön ja koko perheen hyvinvointia sekä raskauden etenemistä. Terveystarkastusten, tutkimusten ja keskustelujen avulla tuetaan terveyttä ja hyvinvointia, vahvistetaan vanhemmuuteen valmistautumista sekä tunnistetaan mahdolliset tuen ja jatkohoidon tarpeet.

Raskauden aikana keskustellaan tulevien vanhempien kanssa vanhemmuudesta, parisuhteesta, mielialasta, vauvan syntymään valmistautumisesta, imetyksestä sekä perheen voimavaroista ja tukiverkostoista. Perhettä tuetaan valmistautumaan lapsen syntymään ja tarvittaessa ohjataan tarkoituksenmukaisten palvelujen ja tuen piiriin. Äitiysneuvolasta annetaan tarvittavat todistukset äitiysavustuksen ja vanhempainrahan hakemista varten sekä ohjataan perhettä etuuksien hakemisessa.

Etelä-Savon hyvinvointialue ELOISA

Imetyksen ohjaus ja tuki ovat keskeinen osa äitiysneuvolan toimintaa. Raskauden aikana keskustellaan imetyksestä, vauvan ravitsemuksesta sekä perheen aikaisemmista imetyskokemuksista. Perhettä tuetaan valmistautumaan vauvan syntymään, hoitoon ja ruokintaan sekä tekemään omaan tilanteeseensa sopivia valintoja.

Raskauden aikana toteutetaan myös lääkärintarkastuksia sekä odottavan perheen laaja terveystarkastus kansallisten ja alueellisten ohjeiden mukaisesti. Laajassa terveystarkastuksessa arvioidaan koko perheen hyvinvointia, voimavaroja ja mahdollisia tuen tarpeita. Molemmat vanhemmat kutsutaan mukaan tarkastukseen. Tarvittaessa perheen kanssa suunnitellaan yhdessä tarkoituksenmukaiset tukimuodot ja yhteistyötahot.

3.3 Synnytyksen jälkeinen seuranta

Kotikäynti

Terveydenhoitaja tekee kotikäynnin perheen luo noin 1–2 viikon kuluttua synnytyksestä. Kotikäynnillä arvioidaan koko perheen hyvinvointia ja uuteen elämäntilanteeseen sopeutumista.

Vanhempien kanssa keskustellaan:

- synnytyskokemuksesta
- vanhempien mielialasta ja jaksamisesta
- vauvan hoidosta ja ravitsemuksesta
- imetyksestä
- vauvan ja vanhempien välisestä vuorovaikutuksesta
- parisuhteesta ja perheen muuttuneesta elämäntilanteesta
- mahdollisesta lisätuen tarpeesta.

Vauvan vointia, kasvua, syömistä ja yleistä terveydentilaa arvioidaan. Synnyttäneen voinnin arvioinnissa huomioidaan synnytyksestä palautuminen, mahdolliset kivut ja haavat, jälkivuoto sekä imetys. Tarvittaessa perheelle järjestetään tai suositellaan lisätukea.

Jälkitarkastus

Synnytyksen jälkeen synnyttäneen terveydentilaa ja synnytyksestä palautumista arvioidaan jälkitarkastuksessa, joka tehdään 8–12 viikon kuluttua synnytyksestä.

Jälkitarkastuksessa keskustellaan:

- fyysisestä palautumisesta
- mielialasta ja jaksamisesta
- imetyksestä
- ehkäisystä
- lantionpohjan toiminnasta
- seksuaaliterveydestä
- muista asiakkaan mieltä askarruttavista asioista.

Lisäksi tehdään gynekologinen sisätutkimus.

3.7 Sikiöseulonnat

Sikiöseulontojen tarkoituksena on tunnistaa raskauden aikana mahdollisia sikiön kehitykseen, rakenteeseen tai kromosomeihin liittyviä poikkeavuuksia. Valtioneuvoston seulonnoista antaman asetuksen (339/2011) mukaan raskaana oleville tulee järjestää valtakunnallisen seulontaohjelman mukaiset sikiöseulonnat.

Seulontoihin osallistuminen on vapaaehtoista. Raskaana olevalle ja hänen puolisolleen annetaan tietoa:

- eri seulontavaihtoehdoista
- tutkimusten tarkoituksesta
- mahdollisista jatkotutkimuksista
- tutkimuksiin liittyvistä hyödyistä ja mahdollisista haitoista
- toimintavaihtoehdoista tilanteessa, jossa tutkimuksissa todetaan poikkeava löydös.

Sikiön kromosomipoikkeavuuksien seulonnassa ensisijaisena tutkimusmenetelmänä käytetään äidin verinäytteestä tehtävää NIPT-seulontaa. Jos NIPT-seulonta ei sovellu, vaihtoehtona voidaan käyttää yhdistelmäseulontaa.

Verinäytetutkimusten lisäksi tarjotaan kaksi seulontaultraäänitutkimusta: varhaisraskauden ultraäänitutkimus raskausviikoilla 11+6–13+6 sekä rakenneultraäänitutkimus raskausviikoilla 20+0–21+0.

3.8 Perhevalmennus

Odottaville perheille tarjotaan moniammatillista perhevalmennusta. Sen tavoitteena on vahvistaa vanhemmuutta, perheen voimavaroja, parisuhdetta sekä valmiuksia vauvan syntymään ja lapsiperheen arkeen.

Perhevalmennuksessa käsitellään esimerkiksi:

- raskausaikaa
- synnytystä ja siihen valmistautumista
- vauvan hoitoa
- imetystä ja vauvan ravitsemusta
- varhaista vuorovaikutusta
- vanhemmuutta ja parisuhdetta
- vanhempien mielenterveyttä ja jaksamista
- lapsiperheen arkeen valmistautumista
- lapsen kehitystä.

Perhevalmennus on vuorovaikutuksellista ja voimavaralähtöistä. Valmennusta toteutetaan sekä lähi- että etätapaamisina. Valmennukseen liittyvää materiaalia on saatavilla myös Oma Eloisan ja Eloisan verkkopalvelujen kautta.

3 Lastenneuvola

Neuvolatoimintaa säätelevän asetuksen mukaan lastenneuvolassa järjestetään alle kouluikäisille vähintään 15 määräaikaista terveystarkastusta, joista viisi toteutetaan lääkärin ja terveydenhoitajan yhteistyönä niin sanottuina laajoina terveystarkastuksina. Terveystarkastuksiin sisältyy myös terveydenhoitajan arvio lapsen suun terveydentilasta. Määräaikaisten terveystarkastusten lisäksi terveystarkastuksia järjestetään yksilöllisen tarpeen mukaan. Määräaikaisten terveystarkastusten sisältö ensimmäisenä ikävuonna sekä sen jälkeen on kuvattu taulukoissa 1 ja 2.

Neuvolapalveluiden tukena kaikille halukkaille perheille avataan käyttöön Lapsiperheiden digipolku OmaEloisassa. Digipolku tarjoaa ajantasaista, tutkittuun tietoon perustuvaa ohjausta lapsen kasvuun, kehitykseen, terveyteen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa sekä tukee perheiden omahoitoa ja neuvolakäyntien välillä tapahtuvaa tiedonsaantia. Digipolkua hyödynnetään osana perheiden palvelupolkua neuvolan asiakkuuden aikana.

3.1 Tavoitteet ja tehtävät

- Edistetään lapsen, vanhempien ja koko perheen terveyttä ja hyvinvointia.
- Tuetaan lapsen kasvua, kehitystä, turvallista kiintymyssuhdetta ja suotuisaa kasvuympäristöä.
- Vahvistetaan vanhemmuutta, perheen voimavaroja ja hyvinvointia edistäviä valintoja.
- Tunnistetaan varhain lapsen, perheen tai elinympäristön tuen tarpeet, terveysongelmat ja kehitystä haittaavat tekijät.
- Tarjotaan oikea-aikaista tukea, ohjausta ja tarvittaessa ohjata jatkotutkimuksiin tai muiden palveluiden piiriin.
- Edistetään lasten mielenterveyttä, ehkäistä syrjäytymistä sekä vähentää korjaavien palveluiden tarvetta.
- Seurataan lapsen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä huolehtia rokotussuojasta.
- Varmistetaan perheille ajantasainen, tutkittuun tietoon perustuva neuvonta sekä vertaistuen ja palveluiden saavutettavuus.

3.2 Määräaikaiset ja laajat terveystarkastukset

Lastenneuvolassa seurataan lapsen kasvua, kehitystä, terveydentilaa ja hyvinvointia sekä tuetaan koko perheen hyvinvointia. Määräaikaisten terveystarkastusten tavoitteena on edistää lapsen suotuisaa kasvua ja kehitystä, vahvistaa vanhemmuutta ja perheen voimavaroja sekä tunnistaa mahdolliset tuen tarpeet mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Terveystarkastuksissa arvioidaan lapsen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, motorista, neurologista ja kielellistä kehitystä sekä annetaan näyttöön perustuvaa terveysneuvontaa. Terveysneuvonta sisältää muun muassa ravitsemukseen, uneen, liikuntaan, suun terveyteen, turvallisuuteen, kasvatukseen, tunne-elämän kehitykseen sekä kansallisen rokotusohjelman mukaisiin rokotuksiin

liittyviä teemoja. Tarkastuksissa huomioidaan perheen yksilölliset tarpeet ja tarvittaessa hyödynnetään perheen voimavarojen ja tuen tarpeiden arviointia tukevia menetelmiä.

Ensimmäisten koti- ja neuvolakäyntien yhteydessä arvioidaan erityisesti lapsen hyvinvointia, kasvua, ravitsemusta sekä perheen arjen sujumista ja vanhempien jaksamista. Lapsen ollessa noin 2 kuukauden ikäinen järjestetään kaikille perheille yhteisvastaanotto yhteistyössä lapsiperheiden sosiaalipalveluiden kanssa. Vastaanoton tavoitteena on vahvistaa perheiden varhaista tukea, lisätä tietoa palveluista sekä madaltaa kynnystä hakea apua erilaisissa elämäntilanteissa.

Taulukko 2. Terveystarkastukset lastenneuvolassa.

Lapsen ikä	Terveydenhoitajan tarkastus	Laaja terveystarkastus	Lääkärin tarkastus	Terveydenhoitajan tekemä suun arvio / suun terveystarkastus
1–4 viikkoa	Kyllä	-	-	-
4–6 viikkoa	-	-	Kyllä	-
2 kk	Kyllä	-	-	-
3 kk	Kyllä	-	-	-
4 kk	-	Kyllä	Kyllä	-
5 kk	Kyllä	-	-	-
6 kk	Kyllä	-	-	-
8 kk	-	-	Kyllä	-
12 kk	Kyllä	-	-	Molemmat
18 kk	-	Kyllä	Kyllä	-
2 vuotta	Kyllä	-	-	-
3 vuotta	Kyllä	-	-	Kyllä
4 vuotta	Kyllä	Kyllä	Kyllä	-
5 vuotta	Kyllä	-	-	Kyllä
6 vuotta	Kyllä	-	-	-

Laajat terveystarkastukset toteutetaan lapsen ollessa 4 kuukauden, 18 kuukauden ja 4 vuoden ikäinen. Terveydenhoitajan ja lääkärin toteuttamissa tarkastuksissa arvioidaan lapsen kasvua, kehitystä, terveystottumuksia ja hyvinvointia sekä tarkastellaan koko perheen voimavaroja, arjen sujumista ja mahdollisia tuen tarpeita. Tarkastusten tavoitteena on tunnistaa lapsen, vanhempien ja perheen vahvuuksia sekä mahdolliset tuen tarpeet ja järjestää tarvittava tuki oikea-aikaisesti.

Neljävuotiaan laajassa terveystarkastuksessa hyödynnetään huoltajan suostumuksella myös varhaiskasvatuksen havaintoja lapsen kasvusta, kehityksestä, oppimisesta ja hyvinvoinnista osana kokonaisarviota.

Terveystarkastukset ovat vapaaehtoisia. Mikäli perhe jää pois määräaikaistarkastuksista, neuvola selvittää lapsen ja perheen mahdollisen tuen tarpeen sekä arvioi tarvittavat jatkotoimenpiteet olemalla yhteydessä perheeseen. Tarvittaessa arvioidaan palveluiden tarve ja toimitaan lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

4 Neuvolapalveluiden monialainen yhteistyö

Neuvolapalvelut toteutetaan tiiviissä yhteistyössä perheiden, varhaiskasvatuksen, sosiaali- ja terveyspalveluiden, erikoissairaanhoidon, kuntoutuspalveluiden, järjestöjen, seurakuntien sekä muiden lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia tukevien toimijoiden kanssa. Yhteistyön tavoitteena on edistää lasten, nuorten ja perheiden terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja turvallisuutta, tunnistaa tuen tarpeet varhain sekä varmistaa oikea-aikainen tuki ja palvelut.

Monialainen yhteistyö alkaa jo perhesuunnittelu- ja äitiysneuvolapalveluissa ja jatkuu lapsen syntymän jälkeen lastenneuvolassa. Yhteistyössä tuetaan perheiden hyvinvointia, vanhemmuutta, lasten kasvua, kehitystä, oppimista ja kielen kehitystä sekä varmistetaan palveluiden yhteensovittaminen perheiden tarpeiden mukaisesti. Neuvola osallistuu tarvittaessa monialaiseen arviointiin sekä palveluiden suunnitteluun silloin, kun lapsi tai perhe tarvitsee useiden toimijoiden tukea.

Neuvolapalveluiden ja varhaiskasvatuksen yhteistyö on keskeinen osa lapsen hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen tukemista. Yhteistyötä toteutetaan muun muassa laajojen terveystarkastusten yhteydessä, tiedonvaihdossa huoltajan suostumuksella sekä yhteisten toimintamallien avulla. Yhteistyöllä varmistetaan lapsen ja perheen tarpeita vastaava tuki sekä palveluiden sujuva yhteensovittaminen eri elämäntilanteissa.

5 Toimintaohjelma lasten ja nuorten suun terveydenhuollossa

Suun terveydenhuollon tavoitteena on edistää lasten, nuorten ja perheiden suun terveyttä, ehkäistä suusairauksia sekä tunnistaa hoidon tarpeet varhaisessa vaiheessa. Etelä-Savon hyvinvointialueen suun terveydenhuollossa järjestetään määräaikaisia terveystarkastuksia asetuksen 93/2026 mukaisesti. Lisäksi yksilöllisen tarpeen mukaisia terveystarkastuksia järjestetään potilaan hoitosuunnitelman perusteella. Tarkastuksen suorittaa tällöin hammaslääkäri tai suuhygienisti. Mahdollisuuksien mukaan pyritään selvittämään määräaikaisista terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarve. Tarvittaessa ollaan yhteydessä huoltajiin.

Lapset ja nuoret kutsutaan tai ohjataan varaamaan aika suun terveystarkastuksiin seuraavasti:

- alle kouluikäiset lapset, kun he ovat 1-vuotiaita, 3-vuotiaita ja 5-vuotiaita. Lisäksi terveydenhoitaja arvioi 6 kuukauden ikäisen lapsen suun terveydentilan
- oppilaat 7-vuotiaina, 9-vuotiaina, 12-vuotiaina ja 15-vuotiaina

Alle kouluikäisten tarkastukset tekee tehtävään perehdytetty hammashoitaja tai suuhygienisti. Kouluikäisten terveystarkastuksia tekevät pääsääntöisesti suuhygienistit. Alle kouluikäiset lapset tai koululaiset ohjataan tarvittaessa hammaslääkärin vastaanotolle. Lisäksi tehdään erikoisalakohtaisia suun tutkimuksia esimerkiksi oikomishoidon tarpeen osalta.

Suun terveystarkastuksissa selvitetään purentaelimen kehitys, suun terveydentila ja hoidon tarve sekä tehdään henkilökohtainen terveys- ja/tai hoitosuunnitelma. Lapselle, jolla on erityinen riski sairastua suusairauksiin, tarjotaan tehostettua ehkäisevää suun terveydenhuoltoa ja suunnitellaan yksilöllisesti määritellyt terveystarkastukset.

Ensimmäistä lastaan odottavalle perheelle tarjotaan mahdollisuus vähintään yhteen suuhygienistin toteuttamaan suun terveydentilan ja hoidon tarpeen arvioon. Tieto tästä mahdollisuudesta annetaan lastaan odottavan perheen laajan terveystarkastuksen yhteydessä. Kaikilla lasta odottavilla vanhemmilla on mahdollisuus hakeutua suuhygienistin vastaanotolle hoidon tarpeen arviointiin ja ohjaukseen oman suun ja hampaiden hoidon toteuttamiseksi sekä neuvontaan syntyvän lapsen hammasterveyden edistämiseksi. Tarvittaessa odottavat vanhemmat ohjataan hammaslääkärin vastaanotolle, jonne heillä on mahdollisuus päästä myös hoitoon pääsystä säädetyn lain mukaisesti. Ohjausta sisältävä suuhygienistin vastaanottokäynti on asiakkaalle maksuton. Muut käynnit ja toimenpiteet toteutetaan voimassa olevien asiakasmaksuja koskevien säädösten ja hyvinvointialueen asiakasmaksujen mukaisesti.

6 Henkilöstö ja osaaminen

Neuvolapalveluiden laadukas, vaikuttava ja yhdenvertainen toteuttaminen edellyttää riittäviä henkilöstöresursseja sekä ammattitaitoista henkilöstöä. Henkilöstösuunnittelussa huomioidaan väestön palvelutarpeet, toimintaympäristön muutokset, palvelujen saatavuus sekä kansallinen ohjaus ja suositukset.

Henkilöstöresurssien riittävyyttä arvioidaan säännöllisesti osana toiminnan suunnittelua, seurantaa ja arviointia. Väestökehitystä, syntyvyyttä, asiakasmääriä sekä palvelutarpeiden muutoksia seurataan ja hyödynnetään resurssien kohdentamisessa. Neuvolapalveluiden lääkärityöpanoksen riittävyyttä arvioidaan säännöllisesti, ja sitä kohdennetaan palvelutarpeiden mukaisesti yhteistyössä neuvolapalveluiden ja avosairaanhoidon kanssa.

Neuvolapalveluissa työskentelevillä ammattihenkilöillä tulee olla tehtävän edellyttämä koulutus, ammattioikeus sekä riittävä ammatillinen osaaminen. Ammattihenkilöiden kelpoisuus ja oikeus toimia ammatissaan varmistetaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Osaamisen

ylläpitämistä ja kehittämistä tuetaan täydennyskoulutuksella, perehdytyksellä ja moniammatillisella yhteistyöllä.

7 Neuvolapalveluiden palveluverkko

Neuvolapalveluja tuotetaan Etelä-Savon hyvinvointialueella kattavasti eri puolilla aluetta. Palveluverkolla turvataan neuvolapalveluiden saavutettavuus ja yhdenvertainen saatavuus huomioiden alueen väestörakenne, maantieteellinen laajuus sekä kuntien erilaiset palvelutarpeet. Neuvolapalveluiden palveluverkkoa kehitetään väestökehitystä, syntyvyyttä, palvelutarpeiden muutoksia sekä palveluiden saavutettavuutta koskevan tiedon perusteella.

Suunnitelmakauden alkaessa neuvolatoimintaa järjestetään Juvalla, Kangasniemellä, Kerimäellä, Mikkelissä, Mäntyharjulla, Punkaharjulla, Puumalassa, Rantasalmella, Savonlinnassa, Sulkavalla ja Ristiinassa.

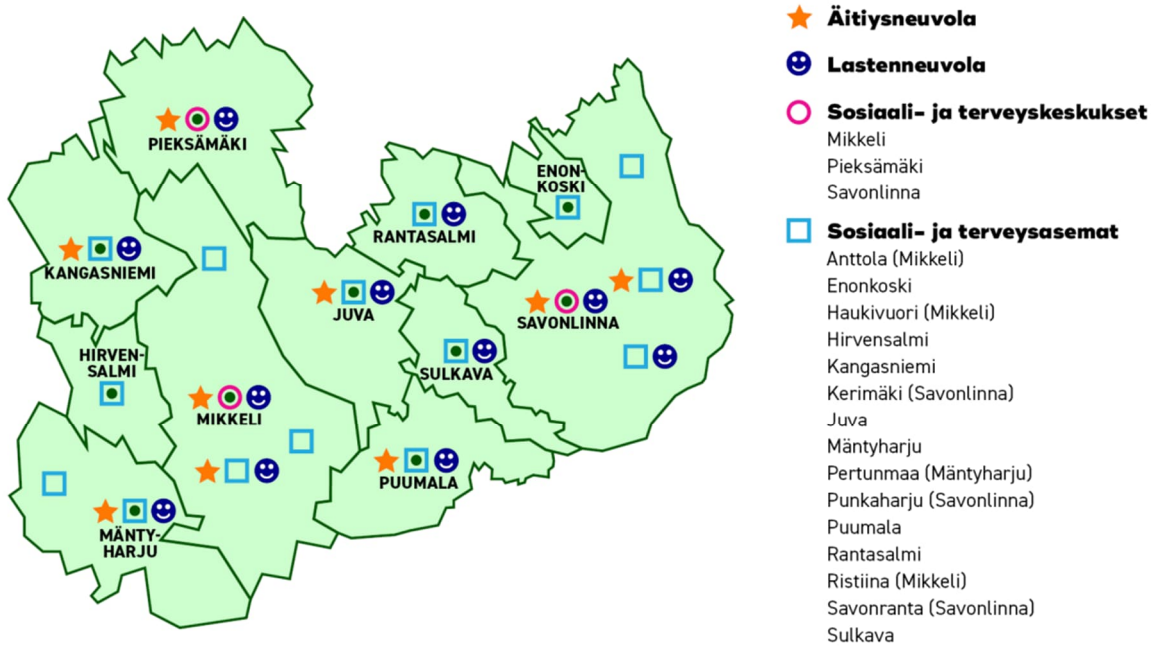

Neuvolapalveluiden keskeisenä kohderyhmänä ovat odottavat perheet sekä alle kouluikäiset lapset perheineen. Palveluverkkoa kehitetään väestökehityksen, syntyvyyden muutosten, alueellisten palvelutarpeiden sekä asiakaspalautteen perusteella. Väestöennusteita ja muuta seurantatietoa hyödynnetään palveluiden suunnittelussa, resurssien kohdentamisessa ja palveluverkon arvioinnissa.

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia, väestökehitystä sekä palvelutarvetta kuvaavia tunnuslukuja seurataan osana alueellisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteuttamista ja arviointia. Tarkemmat väestö-, hyvinvointi- ja palvelutarvetiedot on kuvattu lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa.

8 Toiminnan seuranta ja arviointi

Neuvolapalveluiden toteutumista seurataan osana hyvinvointialueen johtamista, omavalvontaa ja palveluiden kehittämistä. Seurannassa hyödynnetään muun muassa toimintatilastoja, asiakas- ja henkilöstöpalautetta, laatu- ja turvallisuustietoa sekä kansallisia ja alueellisia mittareita. Seurannan avulla arvioidaan neuvolapalveluille asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä niiden vaikutusta alueellisessa hyvinvointisuunnitelmassa ja lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen.

Seurantatietoa hyödynnetään toiminnan kehittämisessä, resurssien kohdentamisessa, alueellisen neuvolasuunnitelman päivittämisessä sekä muiden hyvinvointialueen suunnitelmien seurannassa ja arvioinnissa.

Etelä-Savon hyvinvointialue ELOISA

Neuvolapalveluiden toimintaa ohjaava lainsäädäntö ja kansallinen ohjaus

Keskeiset säädökset

Terveydenhuoltolaki (1326/2010)

Lastensuojelulaki (417/2007)

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)

Tartuntatautilaki (1227/2016)

Tietosuojalaki (1050/2018)

Vanhemmuuslaki (775/2022)

Valtioneuvoston asetus neuvolapalveluista sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta (93/2026)

Valtioneuvoston asetus seulonnoista (339/2011)

Keskeiset kansalliset suositukset ja tietolähteet

NEUKO-tietokanta

Käypä hoito -suositukset

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) neuvolapalveluita koskevat ohjeet ja suositukset